Horváth Péter

Rádeladelansz

Máme füzete

Hatszor öltem meg ezt a mostani férjemet. Nem volt elég. Hét élete van, mint egy macskának.

1.

Én nem tudtam azt, kérem,
Hogy nagy ez a zsömle,
Oly kicsinek látszott
A szájamhoz mérve!
De most már minden tudok
És mindent megértek,
Csak a betűket nem ismerem…

Csacska kis dal, nem is én szeretem igazán, hanem ez a mostani férjem. Ő szokta dudorászni, ha szerinte álságosan viselkedem, vagy naivabbnak mutatom magam annál, mint amilyen vagyok. Előfordul, hogy naivnak teszem magam, pedig sok mindent lehetne rám mondani, de azt nem, hogy naiv volnék. Ha egy nő negyvenöt évesen még mindig naivnak látszik, akkor nem naiv, hanem… bocsánat, de menthetetlenül hülye. Vagy egyszerűen nem történt meg vele az élet. Hát velem megtörtént, és történik is, folyamatosan. Úgy értem, minden napom az előző nap közvetlen folytatása. Ez a mostani férjem mindig azt mondja, új nap van szívem, tiszta lap, új lehetőség, hagyd a tegnapot a francba, nézd, milyen remek a reggel. És akkor én úgy teszek, de látványosan ám, mintha még nem láttam volna a felkelő napot. Eltátom a szám, és elragadtatottan pislogok.

– Nahát...!

Nem szeretem a reggeleket. Ha tehetném, délnél előbb nem kelnék fel. Na jó, ez túlzás, de… Nehezen térek magamhoz, ráadásul ébredéskor mindig az előző nap jut eszembe. Főként, ha valami rossz történt aznap. Mindig történik valami rossz. Nem tudom, mások hogy vannak ezzel, félig tele a pohár vagy félig üres… Ez nem nézőpont kérdése. Ha valami félig üres, akkor az félig üres. Hiába szépítgetjük.

– Nincs itt semmiféle pohár!

Egy kicsit irigylem ezt a mostani férjemet azért a nemtörődömségéért, amit ő derűnek nevez, és amivel képes végképp kihozni a sodromból,

ahelyett, hogy megnyugtatna. „Csak a derű óráit számolom, mondta pár szó, s egy vasrúd a falon, a napóráé…” Ezt szokta idézgetni nekem a Szabó Lőrinc verséből. Hát én nem vagyok napóra, az biztos.

Én aggódom.

Ez a mostani férjem meg csak nevet, ahelyett, hogy biztosítana arról, hogy minden rendben lesz velünk, nem veszítjük el az állásunkat, nem esik a fejünkre egy kilazult tégla vagy törött tetőcserép, elkerülnek a betegségek, és a lányunknak előbb-utóbb megjön az esze, és belátja, hogy muszáj minden nap mosakodni, és rendet tenni a szobájában.

Ez a legkevesebb.

Pedig történhet sokkal rosszabb is, ahogy számtalanszor megtörtént már. És nem csak az én fajtámmal.

– Jaj, kicsim, már nincs olyan, hogy fajta! Ez itt a huszonegyedik század Európája. Itt mind egyformák vagyunk!

Ilyen butaságokat képes mondani. Pedig amúgy értelmes, rendes, tisztességes és jószándékú férfi ez a mostani férjem, szeret engem és én is szeretem őt. Kilenc éve ismertem meg, és az első pillanatban tudtam, hogy... Belenéztem a szemébe, és… Ötvennégy éves volt, én harminchat. Én éppen válófélben, ő házas, a harmadik feleségével. Nem érdekelt. Azazhogy érdekelt, persze, hogy érdekelt, de azt gondolom, ha egy harmadik felbukkanása szét tud robbantani egy boldog, kiegyensúlyozott családi életet, akkor az a családi élet se boldog se kiegyensúlyozott nem volt, tehát nem kár érte. Egy cseppet sem éreztem magam bűnösnek a robbantásért. Ráadásul akkor még nem is gondoltam arra, hogy vele akarom leélni a hátralévő életemet. De ahogy kezet fogtunk, ahogy megérintett… A hangja, amikor a nevét kimondta…

– Józsi vagyok.

Nem azt mondom, hogy lepkék kergetőztek a méhemben, de azért...

– Márta.

Jó ideje egyedül voltam már, a válófélben lévő akkori férjemmel évek óta nem éltem együtt, a kislányunkkal laktam egy másfél szobás lakásban, és minden szempontból berendezkedtem arra, hogy kettesben maradunk. Nem vagyok se prűd se álszent, ha férfit akartam vacsorázni, a szegényes kisvárosi étlapról rendeltem egyet, és megpróbáltam jóllakni vele, ahogy egy oroszlán jól lakik, de a hátam közepére sem kívántam, hogy újra összekössem az életemet valakivel, aki majd mindenbe beledumál. A csillagjegyem szerint dupla oroszlán vagyok, uralkodó természet, de alapvetően hűséges. Már ha van kihez vagy mihez hűségesnek lennem. Akkoriban a gyerekemhez akartam hűséges lenni, és az is voltam. Kilenc éve pedig nemhogy nem nézek, de nem is gondolok más férfira,

mint erre a mostani férjemre. Néha úgy érzem, nem az eszemmel, a szívemmel vagy a lelkemmel vagyok hűséges, hanem a génjeimmel. Ez valami zsidó dolog bennem. Anyámtól örököltem. Ő volt ilyen feltétlenül, ilyen hülyén hűséges a hűtlen apámhoz.

2.

Anyám gyönyörű volt, karcsú, felsővárosi, húszéves, okos, vidám, szőke, kékszemű, jogász egyetemista. Apám egy suttyó, alsóvárosi faszkalap. De fényes fekete haja volt, formás lábikrája, feszes feneke, olyan mellizma, mint Johnny Weismüllernek, és olyan mosolya, mint Vittorio Gassmannak az Előzés című filmben, amit anyám kedvéért apám háromszor is megnézett vele a Szabadság Filmszínházban. Anyu mindháromszor végigbőgte a filmet. Azt mondta, már először érezte, milyen szörnyű lesz a vége, hogy az az érzékeny, okos fiú, akit Jean-Luis Trintignant játszott, nem éli túl a kalandokat az üresfejű bájgúnár haverja mellett. Apám nem értette, hogy anyám milyen üresfejű bájgúnárról beszél (hiszen, ha valaki a városban, hát ő éppen olyan volt, mint az a mindenkit és mindent taroló, fékezhetetlen kedvű világfi, akit a filmben Vittorio Gassmann alakított), lecsókolta anyám könnyeit, és belenyúlt a bugyijába. Megyei cselgáncsbajnok volt amúgy, oltári nagy csibész. Színész akart lenni, de anyám kedvéért, pontosabban anyám kezéért lemondott erről, és elhelyezkedett börtönőrként a városi fogházban, jó fizetésért.

Ezzel nem szoktam dicsekedni, mármint azzal, hogy apám börtönőr volt. Igazság szerint kicsit viszolyogva gondolok erre, bár nincs rá okom. Egyik munka olyan, mint a másik. Mindnek vannak előnyei és hátrányai. A férjem szerint persze ez a munka igencsak illett apám személyiségéhez. Nem tudom, hogy érti ezt, illetve nem akarom tudni. Apám húszéves volt, amikor börtönőrnek szegődött, biztosan a jó fizetés vonzotta, meg talán valami homályos megfontolás, miszerint a joghallgató anyámnak tetszeni fog, ha az udvarlója jogszerűen elítélt bűnösöket őrizve voltaképpen magát a jogot szolgálja. (Faramuci gondolat, de apám mindig is képes volt faramuci módon gondolkodni.)

A férjem szerint apámat nem efféle ostoba, bár romantikusnak is mondható megfontolás vezette, sokkal inkább a primér öröm, amiért hatalma lehet mások felett. Huszonéves börtönőrként különösképpen élvezhette, hogy nálánál idősebb embereknek parancsolhat, vagy nagylelkűen elnéző lehet velük.

– Apádat sose érdekelte, hogy nem a teljesítményéből, személyiségéből eredő tekintély emeli mások fölé, a lényeg, hogy magasabban legyen.

Meggyőződése volt, hogy a főnök minden szempontból értékesebb a beosztottnál. Egy börtönőr az igazság, a jog, a törvényes rend képviselőjeként magasan a bűnösök fölött áll. Szerintem ezt gondolta. Pedig már az is kérdéses, hogy erkölcsi értelemben is bűnös-e, akit a jog szerint annak ítélnek.

– Én nem értek ehhez, de azt tudom, hogy nem a börtönőrök dolga a foglyok erkölcsi megítélése.

– Én nem erre utaltam.

– Hanem mire?

– Hagyjuk. Nem érdekes.

Na, ilyenkor jön, hogy meg kéne öljem ezt a férjemet.

Amikor szerinte elnézőn, szerintem viszont lenézőn mosolyog rám.

Még jó, hogy nem legyint.

Egy fasz.

(Hálistennek.)

Ha levágnám a farkát, elvérezne.

De sajnos remegne a kést markoló kezem.

Ha a farkára gondolok, elgyengülök.

Még így, kilenc év után is.

Elég, ha egyszerűen szíven döföm.

3.

Apu imádott engem. A húgomat is szerette, de értem rajongott. Fiút várt – engem kapott. Úgy bánt velem, mintha fiú lettem volna. Hatéves koromra minden fiús játékban verhetetlen lettem. Imádtam horgászni, célba lőni légpuskával, focizni, verekedni. Sok pimasz frátert szájonkaptam az iskolás éveim alatt.

Pedig lány voltam.

Ezt apámnak is észre kellett vennie, ha másból nem, hát azért, mert a fiúk fürtökben ragadtak rám. Egész falkák kísértek haza a vívóedzésről esténként. Volt, hogy éjszaka szerenádot adtak az ablakom alatt.

– *Hogy megnézzem még zöld szemét,*
zúgó tenger haját,
s zöld szemének tengerén
a múltba ússzak át.
Óh, csak a hajnal jönne már!

Tizennégy éves voltam. A szőke hajamat lófarokba kötöttem, magasan a nyakszirtem fölött, már-már a fejem búbján, mert apu mindig azt mondta, őrült fontos, hogy egy nőnek látható, tiszta, formás tarkója legyen. Hát nekem az volt. Olyanom volt nekem.

Amúgy nyúlánk voltam, csontos, de bizonyos helyeken már megfelelően gömbölyded. Egyik szemem hideg zöld, másik meleg dióbarna. Megtanultam külön-külön és egyszerre is szikráztatni őket. És tudtam úgy ringatni a csípőm és úgy riszálni a fokhagyma seggem, hogy a mögöttem jövő fiúk és férfiak sorra nekimenjenek a lámpaoszlopnak a járdán, pedig még nem is néztek a szemembe.

Sokan nekimentek.

Én pedig nevettem.

– Rádeladelansz!

Nem tudom, honnét vettem ezt a buta szót, ami semmit nem jelent, és amit harminchét éves koromig soha, senkitől nem hallottam.

– Rádeladelansz!

Ha kimondtam, Odüsszeusz varázslónőjének, Kirkének éreztem magam, Aiaié szigetén. Bármelyik férfit disznóvá tudnám változtatni.

– Rádeladelansz!

Amióta az eszemet tudom, mindig mély hangom volt, minden lányismerősöménél mélyebb. De lágy, és tutajos, ahogy apu mondta.

Ezt nem értettem.

– Fa szállító! – magyarázta nekem.

Mindenhová magával cipelt, hogy dicsekedjen velem. Akkoriban már igazgatója volt annak a városi cégnek, amit később, a rendszerváltás évében sikerült potom pénzért megvásárolnia. A barátai segítették ebben. Rengeteg barátja volt még akkoriban. A megyei rendőrkapitánytól kezdve a legnagyobb cégek igazgatóin át a megyei bank első emberéig, és persze pártvonalon is pertu volt minden vezető káderrel, noha ő maga sosem volt a kommunista párt tagja. Mégis el tudott intézni bármit, bárkinek. És intézett is. Lakást szerzett, kölcsönt kerített, üzleteket hozott össze, és soha semmit nem kért ezekért cserébe. A beosztottjai lelkesedtek érte. A születésnapján annyi ajándékot kapott a munkatársaitól, hogy kétszer kellett forduljunk a taxival, mire mindet hazafuvaroztuk.

Minden céges rendezvényen, kiránduláson ott voltam vele. Más férfiak a feleségüket vitték el, apu engemet. Érdekes, hogy akkoriban ez nem tűnt a számomra furának. Élveztem, hogy apám felnőtt munkatársai odavannak értem.

– Rádeladelansz!

– Vigyázz csak rá te! – mondta anyám mindig, ha apuval együtt indultam valahová. – Ha te vele vagy, talán nem iszik annyit, és nem téved el.

Ez a „nem téved el" az első olyan éjszakára utalt, amikor apu nem aludt otthon, és mi nem tudtuk, hol lehet. Húsvét hétfő volt. Mi nem ünnepeltük különösebben a húsvétot, igaz, a pészahot sem. Igazság szerint én azt sem tudtam, mi az. A nagyanyám mondta el egy húsvét vasárnap délután, miközben a hétvégi házunk kertjében gereblyéztük a még ott maradt száraz faleveleket.

– Ma szédereste lenne, azazhogy szédereste van, még ha anyád nem is törődik ezzel – mondta a nagyanyám nekem. – Ezért is bünteti őt a Seregek Ura az apáddal. Nem lett volna szabad egy gojhoz mennie.

Nemigen értettem, nagyanyám miről beszél. Tizenkét éves lettem azon a tavaszon. Ha a nagyanyám ilyen szavakat használt, anyu mindig lepisszegte, ne a gyerek előtt. Apu meg egyenesen ráförmedt.

– Hagyja abba a butaságait, mama!

– Mi az, hogy goj? – kérdeztem.

– Goj az, aki nem zsidó.

– Mi az a zsidó?

Megsimogatta a hajamat.

– Mi vagyunk azok – mondta. – Te meg én. Na meg a húgod – tette hozzá –, és az anyukád.

De anyu azért sütött-főzött, vasárnap kalácsot ettünk húsvéti sonkával, és mindenki kapott ajándékot. Másnap reggel apu díszbe öltözött, ami halszálkás öltönyt, fehér inget és színes nyakkendőt jelent. Anyu gombolta be neki a mandzsettagombját a jobb csuklóján, mert apu balja ügyetlen volt. Ő adta kölcsön neki a kölnijét is.

Apu ránk villantotta vakító fogsorát.

– Trabanttal érkeztem,
Hangosan fékeztem,
Megbüntettek érte.
Locsoljak, vagy tüsténT
menjek a fenébe?

Meglocsolt minket.

Kikísértük.

– Ne igyál sokat, Béci – kérte tőle anyu –, és ebédre gyere haza, kérlek!

Másnap hajnalban sárosan, véres fejjel érkezett haza.

– Eltévedtem...! – villogtatta a fogát. – Csúnyán eltévedtem, Márti. – Ahogy át akarta ölelni anyut, megbotlott a küszöbben, és elvágódott. – Ugye, megbocsátasz? – pislogott.

Anyu levetkőztette, megfürdette, lefektette, de soha nem bocsátott meg.

Én fél év alatt megtanultam lerángatni róla a cipőjét, kifordítani a zakójából, citromlével dörgölni a mellkasát, hogy ne hörögjön. Kimosni a rúzsfoltos, összehányt ingét. Ébren vigyázni az álmát. És kávét hozni neki akár a föld alól is reggel, mire felébredt.

Egy készülő kisregény kezdete